FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT VERICA TRSTENJAK

föredraget den 8 september 2009 [1]

Innehållsförteckning

I — Inledning . . . . . I – 11309

II — Tillämpliga bestämmelser . . . . . I – 11309

A — Gemenskapsrätt . . . . . I – 11309

B — Nationell lagstiftning . . . . . I – 11310

III — Bakgrund och begäran om förhandsavgörande . . . . . I – 11311

A — Bakgrund . . . . . I – 11311

B — Första begäran om förhandsavgörande och domen i målet O'Byrne . . . . . I – 11312

C — House of Lords begäran om förhandsavgörande . . . . . I – 11313

IV — Förfarandet vid domstolen . . . . . I – 11314

V — Parternas argumentation . . . . . I – 11314

VI — Rättslig bedömning . . . . . I – 11315

A — Första begäran om förhandsavgörande och domen i målet O'Byrne . . . . . I – 11316

1. Första tolkningsfrågan: Tidpunkten för när en produkt satts i omlopp . . . I – 11316

2. Analys av domstolens svar på den första tolkningsfrågan . . . . . I – 11316

a) Begreppet tillverkare enligt artikel 3 i direktiv 85/374 . . . . . I – 11317

b) Tidpunkten för när preskriptionsfristen börjar löpa enligt artikel 11 i direktiv 85/374 mot bakgrund av den funktionella tolkningen av begreppet tillverkare . . . . . I – 11319

1 — Originalspråk: tyska.

3. Den andra och den tredje tolkningsfrågan: Att föra in en tillverkare i ett pågående domstolsförfarande genom partsbyte på svarandesidan . . . . . I – 11323

4. Analys av domstolens svar på den andra och den tredje tolkningsfrågan . . I – 11323

B — House of Lords begäran om förhandsavgörande . . . . . I – 11325

1. Inledande anmärkningar . . . . . I – 11325

2. Avsaknaden av möjlighet att till nackdel för en tillverkare byta ut svaranden efter det att preskriptionsfristen i artikel 11 i direktiv 85/374 har löpt ut . . I – 11326

3. Analys av premisserna i House of Lords fråga och följderna av dessa för tillämpningen av direktiv 85/374 . . . . . I – 11330

a) Preskribering enligt artikel 11 i direktiv 85/374 och byte av svarande innan denna preskriptionsfrist löpt ut . . . . . I – 11330

i) Preskriptionstidens förlopp enligt artikel 11 i direktiv 85/374 i fall såsom det i målet vid den nationella domstolen . . . . . I – 11330

ii) Möjligheten att byta ut en part till nackdel för tillverkaren före utgången av preskriptionsfristen i artikel 11 i direktiv 85/374 . . . . I – 11332

b) Följder av att klassificera en leverantör som tillverkare i den mening som avses i artikel 3 i direktiv 85/374 . . . . . I – 11333

i) Klassificering av en leverantör som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 respektive 3.3 i direktiv 85/374 . . . . . I – 11333

ii) Följder av att klassificera en leverantör som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet respektive 3.3 i direktiv 85/374 . . I – 11335

4. Sammanfattning . . . . . I – 11338

VII — Förslag till avgörande . . . . . I – 11338

I — Inledning

1. Föreliggande begäran om förhandsavgörande från House of Lords avser tolkningen av artikel 11 i rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister. [2] Den hänskjutande domstolen vill framför allt få klarhet i huruvida och under vilka omständigheter som en tillverkare av en produkt genom ett partsbyte kan föras in som svarande i ett domstolsförfarande där den skadelidande av misstag hävdat sina rättigheter enligt detta direktiv mot en leverantör av produkten, när denna talan har väckts innan den tioåriga preskriptionsfrist som föreskrivs i artikel 11 i direktiv 85/374 löpt ut, men där begäran om byte av svarande gjordes först efter utgången av denna preskriptionsfrist.

2. Denna begäran om förhandsavgörande utmärker sig genom att dessa tolkningsfrågor – om än något annorlunda formulerade – redan ställts till domstolen av High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division som underinstans i samma rättstvist och besvarats av domstolen genom dom av den 9 februari 2006 i målet O'Byrne. [3] Då House of Lords i egenskap av överinstans i denna rättstvist är osäker på den exakta räckvidden av det av domstolen givna svaret, har den hänskjutit dessa frågor till domstolen för nytt förhandsavgörande.

II — Tillämpliga bestämmelser

A — *Gemenskapsrätt*

3. I artikel 1 i direktiv 85/374 föreskrivs att ”[t]illverkaren skall vara ansvarig för skador som orsakas av en defekt i hans produkt”.

4. Artikel 3 i direktivet har följande lydelse:

”1. Med tillverkare avses den som framställer en slutprodukt, en råvara eller en komponent och var och en som genom att sätta sitt namn, varumärke eller något annat kännetecken på produkten utger sig för att vara den som tillverkat den.

…

2 — EGT L 210, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 6, s. 239.

3 — Dom av den 9 februari 2006 i mål C-127/04, O'Byrne (REG 2006, s. I-1313).

3. När tillverkaren av produkten inte kan identifieras skall varje leverantör av produkten betraktas som tillverkare av den om han inte inom skälig tid meddelar den skadelidande vem tillverkaren eller den person som levererat produkten till honom är. Detsamma skall gälla för en importerad produkt, även om tillverkarens namn är angivet, om den i punkt 2 nämnda importörens identitet inte framgår av produkten."

5. Artikel 11 i direktivet har följande lydelse:

"Medlemsstaterna skall i sin lagstiftning föreskriva att den skadelidandes rättigheter enligt detta direktiv skall upphöra efter en period av tio år från den dag då tillverkaren satte den produkt som orsakat skadan i omlopp, såvida inte den skadelidande under mellantiden väckt talan mot tillverkaren."

B — *Nationell lagstiftning*

6. Direktivet införlivades med Förenade kungarikets rättsordning genom del I i Consumer Protection Act 1987, som trädde i kraft den 1 mars 1988.

7. Vidare fogades genom Consumer Protection Act 1987 en ny bestämmelse, section 11 A, till Limitation Act 1980. I section 11A.3 finns följande föreskrift:

"En talan enligt denna section kan inte väckas efter det att tio år har förflutit sedan den relevanta tidpunkten... Förevarande punkt innebär att rätten att väcka talan vid utgången av den ovan föreskrivna tioåriga fristen upphör, och detta gäller oavsett om denna rätt att väcka talan hade uppkommit, eller de frister som föreskrivs i de bestämmelser som följer i förevarande lag hade börjat löpa, vid utgången av nämnda tioårsperiod eller ej."

8. Enligt section 35 i Limitation Act 1980 är det i princip inte tillåtet att byta ut en svarande inom ramen för ett pågående domstolsförfarande efter det att preskriptionsfristen löpt ut. Processrättsliga bestämmelser kan emellertid undantagsvis ge domstolar behörighet att tillåta ett sådant partsbyte efter det att preskriptionsfristen löpt ut.

9. Enligt Rule 19.5 tredje stycket punkt a i Civil Procedure Rules är ett sådant partsbyte tillåtet efter det att preskriptionsfristen löpt ut i fall då talan av misstag har väckts mot fel person. Den nationella domstolen förfogar över ett stort utrymme för skönmässig bedömning vid tillämpningen av denna bestämmelse. Domstolen har därvid att beakta att svaranden förlorar den befriande verkan av preskriptionen, så att en begäran

om partsbyte, även om alla faktiska omständigheter för att tillämpa bestämmelsen är uppfyllda, endast ska beviljas om den med beaktande av alla omständigheter i målet får anses skälig.

III — Bakgrund och begäran om förhandsavgörande

A — *Bakgrund*

10. Motparten i målet vid den nationella domstolen vaccinerades som barn vid en läkarmottagning i Förenade kungariket med en dos av vaccinet HIB. Tillverkare av vaccinet var det franska bolaget Pasteur Mérieux Sérums et Vaccins SA, som sedermera bytte namn till Aventis Pasteur SA (nedan kallat APSA). Vaccinet distribuerades i Förenade kungariket av det engelska bolaget Mérieux UK Limited, som var ett helägt dotterbolag till APSA. År 1994 bildade APSA ett gemensamt bolag med bolaget Merck Inc. Mérieux UK Limited blev dotterbolag till detta gemensamma bolag istället för till APSA och bytte sedermera namn till Aventis Pasteur MSD (nedan kallat APMSD).

11. Den dos vaccin som motparten vaccinerades med ingick i ett varuparti som omfattade flera enheter av vaccinet HIB, och som APSA skickade till APMSD den 18 september 1992. APMSD mottog försändelsen den 22 september 1992 och betalade i vederbörlig ordning den faktura som APSA hade skickat.

12. Vid ett okänt datum – troligtvis under den senare delen av september 1992 eller i början av oktober 1992 – sålde APMSD delar av försändelsen, inklusive den dos som motparten sedermera vaccinerades med, till Department of Health (hälsoministeriet). APMSD levererade varorna till det sjukhus som Department of Health hade utsett, vilket i sin tur överlämnade vaccinet till den läkarmottagning där motparten vaccinerades den 3 november 1992.

13. Efter vaccinationen drabbades käranden av en allvarlig hjärnskada. Motparten har gjort gällande att hans skada orsakades av vaccinet, vilket enligt käranden var defekt.

14. Motparten väckte talan mot APMSD den 2 november 2000. I den skriftliga motivering som motparten gav in den 1 augusti 2001 framhöll han att APMSD hade tillverkat

produkten och att den var defekt. I svarsinlagan som APMSD gav in den 29 november 2001 framhöll bolaget att det endast hade levererat det vaccin som käranden hade vaccinerats med. Som svar på en fråga uppgav APMSD den 17 april 2002 att Pasteur Merieux Serums et Vaccins SA var tillverkaren.

15. Den 16 oktober 2002 väckte motparten en separat talan mot APSA om skadestånd och gjorde gällande att APSA hade tillverkat produkten. I denna andra talan medgav APSA att bolaget tillverkat vaccinet, men hävdade att talan mot bolaget var preskriberad. Produkten sattes i omlopp genom försändelsen till APMSD den 18 september 1992, vilken togs emot den 22 september 1992. Den preskriptionsfrist på 10 år som föreskrivs i section 11A.3 i Limitation Act 1980 löpte därmed ut senast den 22 september 2002.

16. Förutom att väcka denna nya talan mot APSA begärde motparten den 10 mars 2003 att APMSD skulle ersättas med APSA i den första talan. Till stöd för denna begäran anförde motparten att han i den första talan i november 2000 felaktigt antagit att APMSD tillverkat vaccinet. Mot denna begäran om partsbyte anförde APSA att den nationella lagstiftningen strider mot artikel 11 i direktiv 85/374 i den mån den tillåter ett sådant partsbyte efter det att tioårsperioden löpt ut. Detta har bestritts av motparten.

B — *Första begäran om förhandsavgörande och domen i målet O'Byrne*

17. Mot denna bakgrund vilandeförklarade High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division, det första förfarandet, som då var anhängigt vid den domstolen, och ställde tre frågor till EG-domstolen genom en begäran om förhandsavgörande. High Court of Justice ville framför allt få klarhet i när en produkt i ett fall såsom det i det nationella målet ska anses ha satts i omlopp i den mening som avses i artikel 11 i direktiv 85/374 (första frågan), huruvida en talan som felaktigt väckts mot ett annat bolag än tillverkaren är att anse som ”talan mot tillverkare” enligt artikel 11 (andra frågan) och huruvida artikel 11 under dessa omständigheter tillåter ett partsbyte som beviljats av domstolen och som är till nackdel för en tillverkare, om den aktuella talan väckts innan tioårsperioden löpt ut, men där begäran om partsbyte gjorts efter denna period löpt ut (tredje frågan).

18. I domen i målet O'Byrne besvarade domstolen dessa frågor enligt följande:

”1. Artikel 11 i rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för

produkter med säkerhetsbrister skall tolkas så, att en produkt har satts i omlopp när den har lämnat det tillverkningsled som tillverkaren igångsatt och tagits in i ett försäljningsled där den bjuds ut till allmänheten för användning eller konsumtion.

2. När en talan väcks mot ett bolag som felaktigt anses vara tillverkare av en produkt medan denna produkt i själva verket har tillverkats av ett annat bolag, är det i princip på grundval av nationell rätt som det skall fastställas på vilka villkor det är möjligt att inom ramen för en sådan talan låta en part ersätta en annan part. En nationell domstol som prövar de villkor som gäller för ett sådant partsbyte skall dock iaktta direktivets tillämpningsområde *ratione personae*, sådant det fastställs i artiklarna 1 och 3 däri."

C — *House of Lords begäran om förhandsavgörande*

19. Med hänvisning till domen i målet O'Byrne biföll High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division, den 20 oktober 2006 motpartens begäran om partsbyte på den grunden att APMSD felaktigt angivits som svarande i stället för APSA. APSA överklagade domen till Court of Appeal, som den 9 oktober 2007 avslog överklagandet. House of Lords beviljade APSA prövningstillstånd.

20. House of Lords har inom ramen för detta överklagande att avgöra huruvida en medlemsstats lagstiftning, såsom den som är aktuell i det nationella målet, som tillåter ett byte av svarande till nackdel för den faktiska tillverkaren är förenlig med direktiv 85/374. Denna fråga har redan ställts till domstolen genom den andra och den tredje frågan i den första begäran om förhandsavgörande och har besvarats av domstolen i domen i målet O'Byrne. House of Lords hade emellertid betydande tolkningssvårigheter när den skulle fastställa den exakta räckvidden av det föregivna svaret.

21. Mot denna bakgrund beslutade House of Lords att vilandeförklara målet och genom en ny begäran om förhandsavgörande ställa följande fråga till domstolen:

"Är en medlemsstats lagstiftning, enligt vilken det är möjligt att ersätta en svarande med en ny svarande i en talan som väckts enligt direktivet om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister efter det att den tioårsperiod under vilken de rättigheter som avses i artikel 11 kan göras gällande har löpt

ut, förenlig med direktivet när den enda person som har angetts som svarande i den talan som väckts under tioårsperioden inte omfattas av artikel 3 i direktivet?”

IV — Förfarandet vid domstolen

22. Begäran om förhandsavgörande av den 11 juni 2008 kom in till domstolen den 5 augusti 2008. Klaganden och motparten i målet vid den nationella domstolen samt kommissionen har yttrat sig under det skriftliga förfarandet. Vid förhandlingen den 30 juni 2009 yttrade sig ombuden för nämnda parter och för kommissionen.

V — Parternas argumentation

23. APSA har påpekat att direktiv 85/374 grundar sig på en komplicerad intresseavvägning. Som kompensation för tillverkarens strikta produktansvar innehåller direktivet vissa ansvarsbefrielsegrunder och andra skyddsmekanismer. Artikel 11 fastställer härvidlag att konsumentens rättigheter enligt direktivet i samtliga fall upphör att gälla efter en period av tio år från den dag då tillverkaren satte produkten i omlopp. Den enda möjligheten att avbryta denna preskriptionsfrist är att väcka talan mot en tillverkare i den mening som avses i artikel 3. Eftersom direktiv 85/374 avser att fullständigt harmonisera de punkter som regleras i direktivet, är definitionen av tillverkare i artikel 3 uttömmande. Med beaktande av att APMSD inte är en tillverkare enligt artikel 3 har talan mot APMSD inte avbrutit den tioåriga preskriptionsfristen. Den skadelidandes rättigheter upphörde följaktligen att gälla efter det att denna tidsfrist hade löpt ut, vilket utesluter möjligheten att göra dessa rättigheter gällande mot APMSD i egenskap av ursprunglig svarande eller mot APSA i egenskap av ny svarande.

24. Enligt motparten i målet vid den nationella domstolen utgör inte direktiv 85/374 hinder för en nationell processrättslig bestämmelse som föreskriver att en leverantör av en produkt, som stämts innan den tioåriga preskriptionsfristen enligt artikel 11 löpt ut, under särskilda omständigheter kan ersättas av produktens tillverkare genom ett byte av svarande, även om begäran om partsbyte gjorts först efter det att preskriptionsfristen löpt ut. En sådan bestämmelse ska framför allt anses förenlig med direktivet om det är en förutsättning för partsbytet att käranden från början velat hävda sina rättigheter mot en tillverkare och den nationella domstolen har

möjlighet att avslå begäran om partsbyte om den svarande som förts in i förfarandet inte före utgången av tioårsfristen hade vetskap om kärandens avsikt att hävda sina rättigheter mot en tillverkare.

25. Kommissionen anser att den hänskjutande domstolen i huvudsak söker klarhet i huruvida ett byte av svarande, som är tillåtet enligt nationell rätt, är förenligt med direktiv 85/374 om den skadelidande före utgången av den tioåriga preskriptionsfristen felaktigt hävdat sina rättigheter inte mot tillverkaren enligt artikel 3.1 i direktivet, utan mot en leverantör som är att anse som tillverkare enligt artikel 3.3 i direktivet och som gjort begäran om byte av svarande först efter det att tioårsfristen löpt ut. Denna fråga ska enligt kommissionen besvaras jakande.

VI — Rättslig bedömning

26. Den hänskjutande domstolen söker med sin begäran om förhandsavgörande svar på en fråga som i samma rättstvist redan ställts av den lägre instansen High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division, och som besvarats av domstolen i domen i målet O'Byrne. [4]

27. Även om den första domen i målet O'Byrne har vunnit rättskraft och är bindande inte endast för den hänskjutande domstolen, utan för samtliga domstolar som har att döma i samma sak, är en andra begäran om förhandsavgörande i samma sak inom ramen för samma rättstvist tillåten. [5] Enligt fast rättspraxis kan en sådan andra begäran vara motiverad framför allt om den nationella domstolen har svårigheter att förstå eller tillämpa domen, om den ställer en ny rättsfråga till EG-domstolen eller om den framlägger sådana nya faktiska omständigheter som skulle kunna föranleda EG-domstolen att ge ett annat svar på en fråga som den redan besvarat. [6] Därvid ankommer det i princip på den nationella domstolen att bedöma om det redan meddelade förhandsavgörandet är användbart eller om en ny begäran får anses nödvändig. [7]

28. Mot denna bakgrund ska jag i det följande analysera domen i målet O'Byrne. Jag kommer sedan att använda denna analys som utgångspunkt för förslaget till svar på den hänskjutna frågan.

4 — Se ovan fotnot 3.

5 — Rengeling, H.-W./Middeke, A./Gellermann, M., *Handbuch des Rechtsschutzes in der Europäischen Union*, München 2003, § 10, punkt 87.

6 — Se dom av den 11 juni 1987 i mål 14/86, Pretura di Salò (REG 1987, s. 2545; svensk specialutgåva, volym 9, s. 121), punkt 12, och beslut av den 5 mars 1986 i mål 69/85, Wünsche (REG 1986, s. 947; svensk specialutgåva, volym 8, s. 497), punkt 15.

7 — Se i detta avseende Dauses, A., "P – Gerichtsbarkeit der EU", i *Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts* (utgiven av Dauses, M.), P. II, punkt 224 (EL 23).

A — *Första begäran om förhandsavgörande och domen i målet O'Byrne*

1. Första tolkningsfrågan: Tidpunkten för när en produkt satts i omlopp

29. I domen i målet O'Byrne hade domstolen att besvara frågan huruvida artikel 11 i direktiv 85/374 i det fall där ett tillverkande moderbolag överlåter en produkt till sitt dotterbolag som är ett distributionsföretag som säljer produkten till tredje man ska tolkas så, att produkten sätts i omlopp när tillverkningsföretaget överlåter den till dotterbolaget eller när sistnämnda bolag överlåter produkten till tredjeman.

30. I sitt svar på denna fråga framhöll domstolen att bestämmelsen i artikel 11 i direktiv 85/374 att i tiden begränsa utövandet av de rättigheter som skadelidande åtnjuter enligt direktivet är av neutral karaktär. Följaktligen måste fastställandet av de tidsfrister inom vilka den skadelidande måste agera svara mot objektiva kriterier. [8]

31. I anslutning till detta slog domstolen fast principen att en produkt ska anses ha satts i omlopp i den mening som avses i artikel 11 i direktivet när den lämnat det tillverkningsled som tillverkaren igångsatt och tagits in i ett försäljningsled där den utbjuds till allmänheten för användning eller konsumtion. Det saknar därvid i princip betydelse att produkten säljs direkt av tillverkaren till användaren eller konsumenten eller att denna försäljning sker via en eller flera länkar i en distributionskedja. [9]

32. Om emellertid anknytningen mellan en tillverkare och en leverantör är så nära att den sistnämnda faktiskt är involverad i tillverkningsprocessen, omfattas även leverantören av begreppet tillverkare i artikel 11 i direktivet och överlåtelsen av produkten till denna leverantör innebär inte att produkten sätts i omlopp. Det ankommer på de nationella domstolarna att fastställa huruvida en sådan nära anknytning föreligger. [10]

2. Analys av domstolens svar på den första tolkningsfrågan

33. I sitt svar på den första frågan fastställde domstolen i huvudsak att en produkt satts i omlopp i princip när den överlåtits från tillverkaren till en leverantör. Om emellertid tillverkaren och en leverantör har en så nära anknytning att leverantören faktiskt är invol-

8 — Se domen i målet O'Byrne (ovan fotnot 3), punkt 26.

9 — Ibidem, punkterna 27 och 28.

10 — Ibidem, punkt 29 och följande punkter.

verad i tillverkningsprocessen, ska även denna leverantör anses som tillverkare i den mening som avses i artiklarna 7 och 11 i direktiv 85/374. I sådant fall ska produkten anses ha satts i omlopp först när den överlåtits från den leverantör som är att anse som tillverkare till tredje man.

34. Med hänsyn till att begreppet tillverkare i artiklarna 7 och 11 i direktivet hänvisar till legaldefinitionen av tillverkare i artikel 3, beslutade sig domstolen i domen i målet O'Byrne för en funktionell tolkning av begreppet tillverkare i den mening som avses i artikel 3. För att fastställa den exakta räckvidden och betydelsen av denna funktionella tolkning ska jag härnäst gå igenom de olika kategorierna av tillverkare enligt artikel 3 och i anslutning därtill klargöra vilka kategorier som domstolen använt sig av. Jag ska därefter förtydliga hur denna funktionella tolkning förhåller sig till den preskriptionsbestämmelse som föreskrivs i direktiv 85/374.

a) Begreppet tillverkare enligt artikel 3 i direktiv 85/374

35. För att fastställa direktivets tillämpningsområde *ratione personae* valde gemenskapslagstiftaren en betydelse av begreppet tillverkare som är komplex och har flera nivåer. Detta begrepp definieras i artikel 3 och omfattar fyra olika kategorier av tillverkare:

1) tillverkaren i egentlig mening, som framställer en slutprodukt, en råvara eller en komponent (artikel 3.1 första ledet);

2) kvasitillverkaren, som genom att sätta sitt namn, varumärke eller något annat kännetecken på produkten utger sig för att vara den som tillverkat den (artikel 3.1 andra ledet);

3) importören, som inom ramen för sin näringsverksamhet importerar produkten till gemenskapen för distribution (artikel 3.2);

4) leverantören, som distribuerar produkten, om tillverkaren – eller leverantören om produkten har importerats – inte kan identifieras och leverantören inte inom skälig tid meddelar vem tillverkaren eller den person som levererat produkten till honom är (artikel 3.3).

36. När domstolen i domen i målet O'Byrne framhöll att en enhet, som formellt ingår i distributionskedjan, på grund av sin anknytning till produktens tillverkningsprocess funktionellt kan anses som tillverkare, hänförde den sig implicit men omisskännligt till kategorin tillverkare i egentlig mening enligt artikel 3.1 första ledet. Endast tillverkare i egentlig mening sätter i gång en process för tillverkning av en produkt och är således i stånd att utforma en sådan process genom att involvera andra enheter.

37. Den funktionella tolkning av begreppet tillverkare som användes i domen i målet O'Byrne hänför sig således till kategorin tillverkare i egentlig mening enligt artikel 3.1 första ledet i direktiv 85/374. De andra kategorierna av tillverkare berörs däremot inte av denna funktionella tolkning av begreppet tillverkare.

38. Det ankommer på de nationella domstolarna att fastställa om en leverantör av en produkt i enskilda fall är att anse som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet i direktiv 85/374. Domstolen har emellertid i detta sammanhang i domen i målet O'Byrne klargjort [11] att bedömningen av om tillverkaren och leverantören har en sådan nära anknytning att leverantören faktiskt är involverad i tillverkningsprocessen ska ske oberoende av huruvida det är fråga om olika juridiska personer eller ej. Det har inte heller någon avgörande betydelse att tillverkaren i egentlig mening har fakturerat den aktuella enheten och att denna betalat priset i likhet med varje köpare. Det saknar vidare betydelse vem som hade äganderätten till produkten vid vilken tidpunkt. Av betydelse är däremot frågan huruvida det rör sig om företag som bedriver skilda tillverkningsverksamheter eller om det tvärtom rör sig om företag där det ena, det vill säga dotterbolaget, endast agerar som distributör eller som agent för den produkt som moderbolaget tillverkat.

39. För att klassificera en leverantör som – funktionell – tillverkare av en produkt i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet i direktiv 85/374 är det med beaktande av dessa krav av avgörande betydelse huruvida tillverkaren de facto behållit kontrollen över produkten även efter det att produkten överlåtits till den leverantör som formellt tillhör distributionskedjan. [12] Så kommer framför allt vara fallet när leverantören inte självständigt bestämmer sitt agerande på marknaden, utan följer anvisningarna från den kontrollerande tillverkaren.

11 — Ibidem, punkterna 30 och 31.

12 — Se, i detta avseende, även generaladvokaten Geelhoeds förslag till avgörande i målet O'Byrne (ovan fotnot 3), punkt 43, enligt vilket kriteriet måste vara kontrollen över produkten eller den tidpunkt då kontrollen över produkten övergår. Se även Viney, G./Jourdain, P., *Les conditions de la responsabilité*, tredje upplagan, Paris 2006, s. 881; Jourdain, P., "Responsabilité civile. Responsabilités spéciales. Produits défectueux", *RTD civ*. 2006, s. 331 och s. 333.

40. Frågan när den faktiska kontrollen över en produkt överlåts måste besvaras av de nationella domstolarna och göras från fall till fall och med särskilt beaktande av den av tillverkaren upprättade tillverknings- och distributionskedjan. Det ska likväl inte bortses ifrån att koncerninterna transaktioner vanligtvis inte medför någon förlust av kontrollen över produkten, framför allt inte när det – som i målet vid den nationella domstolen – rör sig om en leverans från tillverkaren till ett helägt dotterbolag.

41. Vid en överlåtelse av produkten från tillverkaren till ett helägt dotterbolag som tillhör distributionskedjan kan det därmed presumeras att tillverkaren behåller den faktiska kontrollen över produkten till dess att dotterbolaget sålt produkten till en person eller enhet som inte tillhör koncernen. Denna presumtion kan brytas. Den ekonomiska verkligheten är alltför invecklad för att det ska kunna fastställas att en tillverkare inte förlorar den faktiska kontrollen över en produkt när den överlåts till en koncernintern enhet utan att de konkreta förhållandena tas i beaktande. Det ankommer emellertid på tillverkaren att framlägga bevis för att den förlorat kontrollen över produkten och bevis för exakt när produkten överlåtits inom koncernen, vilket medför att tillverkaren inte endast bär bevisbördan, utan även får stå risken om bevis inte framläggs. För att undvika att tillverkaren i detta sammanhang drar en processrättslig fördel av koncerninterna förhållanden som är oklara för konsumenten ska det därutöver ställas höga krav på denna bevisning.

42. Om det inte läggs fram bevis för att kontrollen över en produkt förlorats genom en koncernintern överlåtelse, ska en leverantör, som är ett helägt dotterbolag till tillverkaren och som mottagit en produkt från denna tillverkare, tillsammans med moderbolaget anses som tillverkare av denna produkt i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet i direktiv 85/374.

b) Tidpunkten för när preskriptionsfristen börjar löpa enligt artikel 11 i direktiv 85/374 mot bakgrund av den funktionella tolkningen av begreppet tillverkare

43. Med den funktionella tolkningen av begreppet tillverkare, i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet i direktiv 85/374, beaktas i vederbörlig utsträckning den avvägning mellan konsumenters och tillverkares intressen som åstadkommits genom direktivet. Detta framgår för det första i samband med fastställandet av när preskriptionsfristen enligt artikel 11 i direktivet börjar löpa, vilket den första tolkningsfrågan från High Court of Justice avsåg.

44. Vad avser preskription föreskrivs i direktiv 85/374 en tvåfaldig tidsbegränsning för tillverkarens produktansvar.

45. Å ena sidan innehåller artikel 10.1 en preskriptionsfrist på tre år, som börjar löpa från den dag då den skadelidande fick kännedom om eller skäligen borde ha fått kännedom om skadan, defekten eller tillverkarens identitet. Även om denna preskriptionsfrist är relativt kort, innebär den omständigheten att den inte börjar löpa förrän den skadelidande får kännedom om – eller skäligen borde ha fått kännedom om – de relevanta sakomständigheter som ligger till grund för talan att denna preskriptionsfrist kan börja löpa först många år efter det att produkten använts första gången. Därutöver är enligt artikel 10.2 medlemsstaternas lagar om preskriptionsavbrott tillämpliga på denna preskriptionsfrist.

46. Utöver denna ”variabla” treåriga preskriptionsfrist föreskrivs i artikel 11 i direktivet en ”fast” tioårig preskriptionsfrist som börjar löpa när produkten sätts i omlopp, som endast kan avbrytas genom att talan väcks mot tillverkaren och som leder till att de rättigheter som den skadelidande har enligt direktivet upphör. [13]

47. Även om domstolen i domen i målet O’Byrne med hänvisning till tionde skälet i direktiv 85/374 framhöll att den tioåriga preskriptionsfristen skapar rättssäkerhet för alla ifrågavarande parter och i den meningen är av neutral karaktär, kan det enligt min mening inte bortses ifrån att artikel 11 i sammanhanget även, och framför allt, har en neutraliserande verkan som är till fördel för tillverkaren.

48. Som generaladvokaten Geelhoed korrekt anförde i sitt förslag till avgörande av den 2 juni 2005 i målet O’Byrne [14] har direk-

13 — Eftersom rättigheterna enligt direktivet upphör efter det att tioårsperioden enligt artikel 11 löpt ut, klassificeras denna period i allmänhet i doktrinen som en preklusionsfrist, som med användande av nationell rättsterminologi bland annat skrivs om som en ”von Amtwegen zu beachtende Ausschlussfrist” (Graf von Westphalen, F., *Produkthaftungshandbuch*, andra bandet, andra upplagan, München, 1999, 79 §, punkt 15), ”vervaltermijn” (Dommering-van Rongen, L., *Productaansprakelijkheid*, Amsterdam 2000, s. 92 och s. 93), ”délai d’extinction” (le Tourneau, Ph., *Droit de la responsabilité et des contrats*, sjätte upplagan, Paris 2006, punkt 8461). Ett sådant användande av terminologi som utvecklats för den nationella rättsordningen medför emellertid en fara för att de processrättsliga principer som präglar dessa begrepp kan komma att användas indirekt vid tolkningen av artikel 11 i direktivet. Därutöver hänvisas det uttryckligen i tionde skälet i direktivet till en ”enhetlig preskriptionsfrist för att väcka talan om ersättning”. Mot denna bakgrund kallade domstolen i domen i målet O’Byrne (ovan fotnot 3) samt generaladvokaten Geelhoed i sitt förslag till avgörande i samma mål med rätta tioårsperioden enligt artikel 11 direktiv 85/374 för en preskriptionsfrist, vilket innebär att detta begrepp ska anses ha en gemenskapsrättslig innebörd.

14 — Se generaladvokaten Geelhoeds förslag till avgörande i målet O’Byrne (ovan fotnot 3), punkt 29.

tiv 85/374 till syfte att skydda konsumenten genom föreskrifter om strikt ansvar för tillverkaren – om än med möjlighet att befrias från detta ansvar – i fall då en defekt i tillverkarens produkt orsakat en skada. Denna klassificering av tillverkarens ansvar som strikt ansvar framgår direkt av andra skälet i direktiv 85/374, enligt vilken ett strikt ansvar för tillverkaren är det enda sättet att uppnå en fullgod lösning av det problem som består i en rättvis fördelning av de risker som den moderna tekniska produktionen medför. [15] Denna klassificering bekräftas genom en analys av direktivets ordalydelse och systematik. Sålunda benämns skador som är ersättningspliktiga konsekvent för skador som orsakats av en defekt i en produkt, utan att för den skull inrikta sig på om tillverkaren eventuellt har handlat oaktsamt eller i strid med sina skyldigheter. [16] Måttstocken för bedömningen av om en produkt är defekt ska i detta sammanhang enligt artikel 6 i direktiv 85/374 vara konsumentens berättigade förväntningar, däremot inte någon omsorgsplikt som tillverkaren har att iaktta. [17]

49. Tillverkarens strikta ansvar är begränsat i tiden och upphör enligt artikel 11 i direktiv 85/374 senast tio år efter det att produkten har satts i omlopp. Denna ”fasta” tioårsfrist motiveras huvudsakligen av att strikt ansvar utgör en större belastning för tillverkaren än ansvar enligt de traditionella bestämmelserna

15 — Se, i detta avseende, bara Borghetti, J.-S., *La responsabilité du fait des produits. Etude de droit comparé*, Paris 2004, punkt 434, s. 432 och s. 433.

16 — Se Taschner, H.C., ”Product liability: basic problems in comparative law perspective”, i *Product Liability in Comparative Perspective* (utgivare: Fairgrieve, D.), Cambridge 2005, s. 155 och s. 161, som framhåller att artikel 4 i direktiv 85/374 vad avser de objektiva rekvisiten endast förutsätter en skada, en defekt och ett kausalsamband, varför tillverkarens agerande är irrelevant. Tillverkarens ansvar är således inte ”fault based” utan ”defect based”.

17 — Frågan om den rättsdogmatiska klassificeringen av tillverkarens ansvar har likväl lett till en livlig rättsvetenskaplig debatt, framför allt i den tyskspråkiga litteraturen, där det inte endast har föreslagits att ansvaret ska klassificeras som ett strikt ansvar, utan även att det ska klassificeras som ”Gefährdungshaftung” (i tysk rätt ungefär ansvar vid farlig verksamhet), som en kombination av olika delar av culpaansvar och strikt ansvar, alltefter defektens beskaffenhet, eller som en blandning av Gefährdungshaftung och strikt ansvar för produkter med säkerhetsbrister (se Oechsler, J. i Staudinger, *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, bok 2, Berlin, 2002, Einl zum ProdHaftG, punkt 27). Även i andra rättsordningar besvaras frågan om den rättsliga karaktären av tillverkarens ansvar i förhållande till den nationella rättsordningen på olika vis, bland annat genom att använda begrepp som ”responsabilité quasi objective”, ”responsabilité mixte” (le Tourneau, Ph., ovan fotnot 13, punkt 8350) eller ”responsabilité de plein droit” i den franska doktrinen, ”risicoaansprakelijkheid” (van Empel, M./Ritsema, H.A., Aansprakelijkheid voor producten, andra upplagan, Deventer 1992, s. 53) och ”risicoaansprakelijkheid met schuldelementen” (Dommering-van Rongen, L., ovan fotnot 13, s. 36) i den nederländska doktrinen, ”objectieve aansprakelijkheid met eerbiedigend karakter” i den belgiska doktrinen (Wuyts, D., ”Productaansprakelijkheid: een Richtlijn voor (n)iets?”, *TBBR* 2008, s. 3 och s. 7). I denna debatt förbises emellertid ofta att det genom direktiv 85/374 har införts ett gemenskapsrättsligt ansvarssystem och att begrepp som utvecklats för den nationella rättsordningen inte utan vidare kan användas på detta system. Eftersom det av direktivets ordalydelse, syfte och systematik framgår att culpöst agerande inte är ett rekvisit för ansvar, ska det ansvar som föreskrivs i direktivet klassificeras som ett strikt ansvar (träffande Taschner, H.C./Frietsch, E., *Produkthaftungsgesetz und EG-Produkthaftungsrichtlinie*, München 1990, andra upplagan, Artikel 1 i direktivet, nr 2. Se även v. Bar, C., *Gemeineuropäisches Deliktsrecht*, andra bandet, München, 1999, punkt 391, som mycket nyanserat beskriver detta ansvar som grundat på en regim för tillskrivande av strikt ansvar).

om ansvar i eller utanför avtalsförhållanden. I syfte att inte hindra den tekniska utvecklingen, [18] att begränsa den extra belastningen för tillverkaren och att möjliggöra att risken för ansvar täcks genom försäkringar [19] ansåg gemenskapslagstiftaren att det strikta ansvaret behövde begränsas i tiden och därigenom garantera tillverkaren ett bestämt slutdatum som är enhetligt fastställt inom hela gemenskapen.

50. Sett utifrån systematiken i direktiv 85/374 ska således den övre gräns på tio år som föreskrivs i artikel 11 i direktivet ses som en motvikt mot detta strikta produktansvar. Av detta följer direkt att en förskjutning av när denna preskriptionsfrist börjar löpa med nödvändighet påverkar den avvägning mellan tillverkares och konsumenters intressen som åstadkommits genom direktivet. Om preskriptionsfristen börjar löpa vid en senare tidpunkt ökar inte endast konsumentens skydd, utan även tillverkarens risk för att bli ansvarig för skador. Om preskriptionsfristen däremot börjar löpa tidigare minskar konsumentens skydd och – parallellt med detta – tillverkarens risk för att bli ansvarig.

51. För att förhindra en omotiverad förkortning av preskriptionsfristen till nackdel för konsumenten fastslog domstolen i domen i målet O'Byrne, genom tolkning av uttrycket ”sätta i omlopp”, att den relevanta omständigheten för fastställandet av när preskriptionsfristen börjar löpa inte främst är den faktiska överlåtelsen av produkten från tillverkaren till en annan enhet, utan att fokus snarare ska ligga på den tillverkningsprocess som tillverkaren inrättat och den kontroll som utövas inom denna process. Därmed anses en produkt som överlåtits till ett dotterbolag som formellt tillhör distributionskedjan inte ha satts i omlopp om denna överlåtelse utgör en rent koncernintern transaktion som inte medför att tillverkaren förlorar kontrollen över produkten.

52. Domstolen använde följaktligen en funktionell tolkning av begreppet tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet i direktiv 85/374 för att undvika att preskriptionsfristen börjar löpa på grund av koncerninterna transaktioner trots att tillverkaren fortfarande har kontroll över produkten. Den motsatta lösningen hade nämligen inneburit att tillverkarna hade getts en möjlighet att genom koncernintern lagring och förvaring

18 — Även om tillverkaren enligt artikel 7 e i direktivet inte är ansvarig om han bevisar att det vetenskapliga och tekniska vetandet vid den tidpunkt då han satte produkten i omlopp inte var sådant att det var möjligt att upptäcka defekten, bär tillverkaren bevisbördan för detta och får därmed även stå risken om han inte lyckas bevisa detta. Denna ansvarsbefrielsegrund kan följaktligen endast delvis upphäva den risk för innovationshinder som strikt produktansvar medför. Mot denna bakgrund framhålls det med rätta i elfte skälet i direktiv 85/374 att produkter åldras med tiden, högre säkerhetskrav utvecklas och vetenskap och teknik gör framsteg, så att det därför inte skulle vara skäligt att göra tillverkaren ansvarig för säkerhetsbrister i hans produkt under obegränsad tid.

19 — Inom den juridiska doktrinen hänvisas framför allt till möjligheten att försäkra sig mot risken att bli ansvarig för skador som huvudskäl för införandet av den tioåriga preskriptionsfristen enligt artikel 11 i direktiv 85/374; Borghetti, J.-S. (ovan fotnot 15), s. 491 och s. 92; van Wassenaer van Catwijck, A, *Productenaansprakelijkheid in Europees verband*, andra upplagan, Zwolle, 1991, s. 104; Kullmann, H. J., *Produkthaftungsgesetz*, andra upplagan, Berlin, 1997, s. 149.

avsevärt förkorta den tioåriga preskriptionsfristen, [20] vilket åter skulle ha lett till störning av den jämvikt mellan tillverkares och konsumenters intressen som åstadkommits genom direktivet.

3. Den andra och den tredje tolkningsfrågan: Att föra in en tillverkare i ett pågående domstolsförfarande genom partsbyte på svarandesidan

53. Med den andra och den tredje tolkningsfrågan som EG-domstolen hade att besvara i domen i målet O'Byrne ville den hänskjutande domstolen i huvudsak få klarhet i huruvida det är tillåtet för nationella domstolar att betrakta en talan, vilken felaktigt väckts mot en annan person än tillverkaren, som en "talan mot tillverkaren" enligt artikel 11 i direktiv 85/374 (andra frågan) och huruvida artikel 11 i detta sammanhang tillåter en nationell bestämmelse, enligt vilken en tillverkare genom ett partsbyte kan föras in som svarande i en domstolsprocess som felaktigt inletts mot ett annat bolag innan tioårsperioden löpt ut, trots att begäran om partsbyte gjordes först efter det att denna period hade löpt ut och att ingen talan väckts inom föreskriven tid mot denna tillverkare avseende den aktuella produkten (tredje frågan).

54. Vid besvarandet av dessa tolkningsfrågor – som prövades tillsammans – konstaterade domstolen för det första att direktivet inte innehåller några bestämmelser om de processuella mekanismer som ska tillämpas när en skadelidande väcker talan om ansvar på grund av defekta produkter och begår ett fel i fråga om vem som är tillverkare. Det är alltså i princip nationell processrätt som ska tillämpas vid fastställandet av de villkor som avgör om det är möjligt att inom ramen för en sådan talan sätta en part i en annan parts ställe. [21]

55. Domstolen framhöll därefter att målet med direktivet är att uppnå en fullständig harmonisering i de frågor som behandlas däri och att den personkrets som fastställs i artiklarna 1 och 3 är att anse som uttömmande reglerad. Det är endast i de fall som räknas upp i artikel 3 som andra personer kan anses utgöra tillverkare. [22]

56. Med beaktande av dessa överväganden besvarade domstolen den andra och den tredje frågan så, att i fall såsom det i målet

20 — Se, i detta avseende, även generaladvokaten Geelhoeds förslag till avgörande i målet O'Byrne (ovan fotnot 3), punkt 48 och följande punkter.

21 — Se domen i målet O'Byrne (ovan fotnot 3), punkt 34.

22 — Ibidem, punkterna 35 och 37.

vid den nationella domstolen är det i princip på grundval av nationell rätt som det ska fastställas på vilka villkor det är möjligt att låta en part ersätta en annan part. En domstol som prövar de villkor som gäller för ett sådant partsbyte ska dock iaktta direktivets tillämpningsområde *ratione personae*, sådant det fastställts i artiklarna 1 och 3 däri. [23]

4. Analys av domstolens svar på den andra och den tredje tolkningsfrågan

57. En fördjupad analys av domen i målet O'Byrne leder mig till slutsatsen att domstolens svar på den andra och den tredje frågan, och framför allt dess krav att den nationella domstolen ska beakta direktivets tillämpningsområde *ratione personae* vid prövningen av om villkor för ett partsbyte föreligger, kan tolkas på två i grunden olika sätt.

58. Å ena sidan kan domen tolkas på så sätt att ett – enligt nationell rätt tillåtet – partsbyte uppfyller kraven i direktiv 85/374 om den svarande som "byts in" faller in under tillämpningsområdet *ratione personae* och talan felaktigt – och således i god tro – men inom föreskriven tid har väckts mot ett annat bolag än tillverkaren, även om begäran om partsbyte gjordes först efter det att den tioåriga preskriptionsfristen hade löpt ut. High Court of Justice lade uppenbarligen denna tolkning till grund för sitt beslut av den 20 oktober 2006, varigenom den beviljade motpartens begäran om partsbyte. Även House of Lords tycks till övervägande del luta mot denna tolkning.

59. Även om denna första tolkning är förenlig med domslutets ordalydelse, anser jag att domen i målet O'Byrne innehåller ett flertal tecken som tyder på att domstolen kom till den motsatta slutsatsen.

60. För denna andra tolkning talar en helhetsanalys av domen i målet O'Byrne, med särskild hänsyn tagen till domstolens omformulering av den andra och den tredje frågan. Domstolen sammanfattade båda dessa frågor i en fråga och besvarade den på så sätt att det i princip är nationell processrätt som ska tillämpas vid fastställandet av de villkor som avgör om det är möjligt att sätta en part i en annan parts ställe, men att de nationella domstolarna vid prövningen av om dessa villkor är uppfyllda inte får utvidga direktivets tillämpningsområde *ratione personae*.

61. Genom denna hänvisning till skyldigheten att beakta direktivets tillämpningsom-

23 — Ibidem, punkt 39.

råde *ratione personae* uteslöts med svaret på den andra frågan möjligheten att betrakta en talan som felaktigt väckts mot ett annat bolag än tillverkaren som en ”talan mot tillverkaren” enligt artikel 11, eftersom detta skulle ha medfört att ett bolag som inte omfattas av begreppet tillverkare enligt artikel 3 hade ansetts som tillverkare i strid med direktivets tillämpningsområde *ratione personae*.

62. Detta nekande svar på den andra frågan medför på samma grund ett nekande svar på den tredje frågan. Eftersom en talan som felaktigt väckts mot ett annat bolag än tillverkaren inte kan anses som en ”talan mot tillverkaren”, har den ingen preskriptionsavbrytande verkan i den mening som avses i artikel 11 i direktiv 85/374 och rättigheterna mot den riktiga tillverkaren upphör efter det att den tioåriga preskriptionsfristen löpt ut, såvida inte en annan talan väcks mot honom. Det är mot denna bakgrund uteslutet att en tillverkare genom ett partsbyte förs in som svarande i ett redan pågående domstolsförfarande, genom vilket de rättigheter som numera upphört görs gällande mot ett annat bolag. I annat fall skulle talan mot ett annat bolag än tillverkaren de facto anses som en talan mot den riktiga tillverkaren, vilket domstolen uteslutit i svaret på den andra frågan.

B — *House of Lords begäran om förhandsavgörande*

1. Inledande anmärkningar

63. Med sin begäran om förhandsavgörande av den 11 juni 2008 har House of Lords huvudsakligen begärt en förnyad prövning av frågan huruvida det är förenligt med direktiv 85/374 att genomföra ett byte av svarande under de omständigheter som var aktuella i det nationella målet. Vid formuleringen av denna fråga har House of Lords utgått från antagandet att leverantören APMSD, mot vilken talan ursprungligen väcktes, inte kan anses som tillverkare i den mening som avses i artikel 3 i direktiv 85/374 och att begäran om partsbyte gjordes först efter det att den tioåriga preskriptionsfristen i artikel 11 i direktivet hade löpt ut.

64. APSA har emellertid hävdat att det i målet vid den nationella domstolen ännu inte är slutligt fastställt huruvida APMSD är att anse som tillverkare i den mening som avses i artikel 3 i direktiv 85/374. Det är inte heller fastställt huruvida den talan som väcktes mot APSA den 16 oktober 2002 väcktes innan preskriptionsfristen enligt artikel 11 i direktivet hade löpt ut. Med stöd av vad som framgår av utredningen i målet har framför allt kommissionen i detta sammanhang hävdat att APMSD är att anse som tillverkare i den mening som avses i artikel 3 i direktivet och att tolkningsfrågan bör omformuleras i enlighet därmed.

65. Även om EG-domstolen själv inte får göra en bedömning av de faktiska omständigheterna i målet vid den nationella domstolen, kan den med beaktande av nämnda faktiska omständigheter ge den nationella domstolen alla användbara upplysningar som kan underlätta avgörandet av det mål som är anhängiggjort vid denna domstol.

66. Mot denna bakgrund ska jag till att börja med analysera den första frågan i den formulering som House of Lords valt. Därefter ska jag undersöka de premisser som House of Lords utgått ifrån och diskutera de potentiella följder som dessa premisser kan ha för besvarandet av frågan.

2. Avsaknaden av möjlighet att till nackdel för en tillverkare byta ut svaranden efter det att preskriptionsfristen i artikel 11 i direktiv 85/374 har löpt ut

67. Den centrala fråga som ska klargöras vid besvarandet av House of Lords tolkningsfråga är om och under vilka omständigheter som nationell lagstiftning får ge en skadelidande möjlighet att efter det att preskriptionsfristen har löpt ut, i artikel 11 i direktiv 85/374, föra in tillverkaren som svarande i en domstolsprocess som före utgången av preskriptionsfristen felaktigt inletts mot en leverantör, och därigenom mot tillverkaren hävda de rättigheter som följer av direktivet.

68. Jag anser att ett sådant byte av svarande till nackdel för tillverkaren, vilken i och med att den tioåriga preskriptionsfristen löpt ut har befriats från ansvar, inte är förenligt med direktiv 85/374.

69. För det första ska det påpekas att målet med direktiv 85/374 enligt fast rättspraxis är att uppnå en fullständig harmonisering av medlemsstaternas lagar och andra författningar. Det utrymme för skönsmässig bedömning som medlemsstaterna har vid reglering av skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister bestäms uteslutande av själva direktivet, med hänsyn till dess ordalydelse, syfte och systematik. [24]

70. Domstolen har likväl i sin fasta rättspraxis funnit att artikel 13 i direktivet, där det anges att direktivet inte inverkar på sådana rättigheter som en skadelidande kan ha enligt rättsreglerna om ansvar i eller utanför avtalsförhållanden eller enligt ett särskilt ansvarssystem som gällde när direktivet delgavs, inte kan tolkas på så sätt att den ger medlems-

24 — Dom av den 4 juni 2009 i mål C-285/08, Moteurs Leroy Somer (REG 2009, s. I-4733), punkterna 20 och 21, av den 10 januari 2006 i mål C-402/03, Skov Æg (REG 2006, s. I-199), punkterna 22 och 23, av den 25 april 2002 i mål C-52/00, kommissionen mot Frankrike (REG 2002, s. I-3827), punkterna 16 och 24, av den 25 april 2002 i mål C-154/00, kommissionen mot Grekland (REG 2002, s. I-3879), punkterna 12 och 20, och av den 25 april 2002 i mål C-183/00, González Sánchez (REG 2002, s. I-3901), punkt 25.

staterna möjlighet att behålla ett allmänt system för skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister som skiljer sig från det system som föreskrivs i direktivet. [25]

71. Mot denna bakgrund fastställer direktiv 85/374 inte endast de undre tidsgränserna för tillverkarens strikta produktansvar, utan även de övre tidsgränserna för detta ansvar, [26] varvid preskriptionsbestämmelsen i artikel 11 obestridligen är att kategorisera som en bestämmelse som sätter en övre tidsgräns för ansvaret.

72. En tolkning av artikel 11 i direktiv 85/374 efter ordalydelse och språklig systematik visar i detta sammanhang tydligt att de rättigheter som den skadelidande enligt direktivet har mot den aktuella tillverkaren helt ska upphöra efter det att den i direktivet föreskrivna tioårsperioden har löpt ut. Upphörandet av dessa rättigheter uttrycks i de olika språkversionerna av denna bestämmelse bland annat med begreppen ”prenehajo”, ”erlöschen”, ”shall be extinguished”, ”s'éteignent”, ”se extinguirán”, ”si estinguono” och ”komen te vervallen”. Denna bestämmelses ordalydelse ger följaktligen inte någon anledning att anta att de rättigheter som följer av direktivet på någon som helst grund skulle kunna hävdas på nytt efter det att de har upphört.

73. Den tolkningen att utgången av preskriptionsfristen enligt artikel 11 i direktiv 85/374 leder till att de rättigheter som den skadelidande enligt direktivet har oåterkalleligen upphör och tillverkaren går fri från ansvar överensstämmer dessutom med domstolens rättspraxis avseende direktivets mål.

74. Med åberopande av första skälet i direktiv 85/374 har domstolen i sin fasta rättspraxis slagit fast att detta direktiv inte endast syftar till att förhindra att det uppkommer olika grader av skydd för konsumenterna, utan även till att säkerställa att konkurrensförhållandena mellan de ekonomiska aktörerna inte snedvrids och till att underlätta den fria rörligheten för varor. [27]

75. Av dessa tre parallellt existerande mål prioriteras i direktiv 85/374 inte skyddet

25 — Se domarna i de ovan i fotnot 24 nämnda målen Moteurs Leroy Somer, punkt 22, Skov Æg, punkt 39, kommissionen mot Frankrike, punkt 21, kommissionen mot Grekland, punkt 17, och González Sánchez, punkt 30.

26 — Direktiv 85/374 utesluter dock inte att man tillämpar från direktivet avvikande nationella bestämmelser om ansvar i eller utanför avtalsförhållanden, om grunden för ansvar i dessa är en annan. Jämför Magnus, U., ”Die Produkthaftung des Zwischenhändlers vor dem EuGH”, *GPR* 2006, s. 121 och s. 123, som i detta sammanhang träffande framhåller att direktivet inte är att betrakta som en helhetsreglering av produktansvar, utan endast utgör en partiell – om än fullständigt harmoniserande – reglering av detta problem, med strikt ansvar som medel.

27 — Se domarna i de ovan i fotnot 24 nämnda målen Moteurs Leroy Somer, punkt 29, kommissionen mot Frankrike, punkt 17, kommissionen mot Grekland, punkt 13, och González Sánchez, punkt 26.

för konsumenter framför de andra två målen, [28] i motsats till vad som är fallet i andra direktiv som avser konsumentskydd. [29] Ett av målen med direktiv 85/374 är en rättvis riskfördelning mellan den skadelidande och tillverkaren, vilket har fastställts uttryckligen i bland annat sjunde skälet. [30]

76. Domstolen har mot denna bakgrund i sin fasta rättspraxis funnit att nationella bestämmelser om konsumentskydd som går utöver bestämmelserna i direktiv 85/374, med beaktande av den fullständiga harmonisering som eftersträvas, strider mot direktivet. [31]

77. Som jag redan har redogjort för ovan är syftet med den tioåriga preskriptionsfristen i artikel 11 i direktiv 85/374 att garantera tillverkaren ett fast slutdatum för sitt strikta ansvar. Därigenom begränsas inte endast den extra belastningen för tillverkaren, utan det blir samtidigt lättare att försäkra sig mot risken att bli ansvarig för skador. [32]

78. Dessa två mål kan uppfyllas endast om tioårsperiodens start- och slutpunkt fastställs

28 — Jämför Schaub, R., "Abschied vom nationalen Produkthaftungsrecht? Anspruch und Wirklichkeit der EG-Produkthaftung", *ZEuP* 2003, s. 562 och s. 570; Schroeter, U., "Zur historischen Auslegung sekundären Gemeinschaftss". 297; Whittaker, S., "Form and Substance in the Harmonisation of Product Liability in Europé", *ZEuP* 2007, s. 858 och s. 866; Bacache, M., "La loi nº 98-389 du 19 mai 1998, 10 ans après", *Resp. civ. et assur.* 2008, étude 7, punkt 2.

29 — Domstolen har i domarna i de ovan i fotnot 24 nämnda målen kommissionen mot Frankrike, punkt 18, kommissionen mot Grekland, punkt 14, och González Sánchez, punkt 27, med rätta framhållit att åtskilliga direktiv som avser konsumenter i detta sammanhang innehåller bestämmelser enligt vilka medlemsstaterna uttryckligen tillåts att införa eller behålla strängare bestämmelser för att säkerställa en högre skyddsnivå för konsumenterna. Jämför artikel 8 i rådets direktiv 90/314/EEG av den 13 juni 1990 om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang (EGT L 158, s. 59; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 53), artikel 8 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169), artikel 14 i Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG av den 20 maj 1997 om konsumentskydd vid distansavtal (EGT L 144, s. 19), artikel 8.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG av den 25 maj 1999 om vissa aspekter rörande försäljning av konsumentvaror och härmed förknippade garantier (EGT L 171, s. 12).

30 — Enligt sjunde skälet i direktiv 85/374 innebär en rättvis riskfördelning mellan den skadelidande och tillverkaren att tillverkaren bör kunna gå fri från ansvar om han bevisar att det föreligger vissa omständigheter som befriar honom från ansvar.

31 — Principdomarna är domarna i de ovan i fotnot 24 nämnda målen kommissionen mot Frankrike och kommissionen mot Grekland. Följande åtgärder fastslogs i dessa domar strida mot direktivet: utvidgande av begreppet skada till följd av underlåtenhet att införliva den i artikel 9.1 b föreskrivna självrisken på 500 euro med den nationella rätten (domen i målet kommissionen mot Frankrike, punkt 26 och följande punkter, samt domen i målet kommissionen mot Grekland, punkt 34), oinskränkt tillämpning av tillverkarens ansvar på leverantörer (domen i målet kommissionen mot Frankrike, punkt 36 och följande punkter), införande av nya villkor för att tillämpa ansvarsfrihetsgrunderna i artikel 7 d och e (domen i målet kommissionen mot Frankrike, punkt 42 och följande punkter). Följande åtgärder har därefter funnits strida mot direktivet: en lagreglering av leverantörens ansvar på så sätt att leverantören ska bära tillverkarens ansvar (domen i det ovan i fotnot 24 nämnda målet Skov Æg, fastställd genom dom av den 5 juli 2007 i mål C-327/05, kommissionen mot Danmark, REG 2007, s. I-93), och begränsning av leverantörers möjlighet att gå fria från ansvar enligt artikel 3.3 till fall där tillverkaren är okänd (dom av den 14 mars 2006 i mål C-177/04, kommissionen mot Frankrike, REG 2006, s. I-2461).

32 — Se, i detta avseende, punkt 47 och följande punkter i detta förslag till avgörande.

på ett enhetligt sätt inom hela gemenskapen. Mot denna bakgrund bestäms preskriptionsfristen i artikel 11 i direktiv 85/374 utifrån objektivt fastställbara kriterier, det vill säga tiden börjar löpa när tillverkaren sätter produkten i omlopp och den löper i tio år. För att undvika att medlemsstaternas lagar om preskriptionsavbrott leder till olika utformningar av tioårsperioden, stipulerade gemenskapslagstiftaren dessutom att det enda sättet att avbryta preskriptionen i artikel 11 är att väcka talan mot tillverkaren. En talan som väcks mot någon annan person än tillverkaren avbryter därmed inte preskriptionen. [33]

79. Denna uttömmande reglering av grunderna för preskriptionsavbrott i artikel 11 i direktiv 85/374 är i systematiskt hänseende ett starkt tecken på att de rättigheter som följer av direktivet och som enligt artikel 11 har upphört inte längre kan göras gällande, och detta gäller även för ett – enligt nationell processrätt tillåtet – partsbyte inom ramen för ett redan pågående domstolsförfarande mot en leverantör. Om en skadelidande vars rättigheter mot en tillverkare redan upphört skulle kunna föra in denna tillverkare som svarande i en annan domstolsprocess där samma rättigheter hävdas mot en leverantör, skulle detta ha till resultat att en ny grund för preskriptionsavbrott skapades. I detta fall skulle nämligen en talan som väcks mot ett bolag som felaktigt ansetts vara tillverkaren kunna de facto avbryta preskriptionen för tillverkaren. Den övre tidsgränsen för tillverkarens ansvar enligt artikel 11 skulle därmed genombrytas, vilket är uteslutet med beaktande av den fullständiga harmonisering som åsyftas med direktiv 85/374.

80. Efter det ovan sagda kommer jag till slutsatsen att nationell lagstiftning, enligt vilken en skadelidande genom ett partsbyte kan föra in en tillverkare, som på grund av att preskriptionsfristen i artikel 11 i direktiv 85/374 löpt ut har befriats från ansvar, som svarande i en domstolsprocess, i vilken de rättigheter som följer av direktivet felaktigt men inom föreskriven tid hävdats mot ett annat bolag, inte är förenlig med direktiv 85/374.

33 — Generaladvokaten Geelhoed framhöll i sitt förslag till avgörande i målet O'Byrne (ovan fotnot 3), punkt 58, med rätta att den tioåriga preskriptionsfristen inte avbryts om den skadelidande felaktigt väcker talan mot en person som inte är tillverkaren i den mening som avses i artikel 3. Jämför likaså Taschner, H.C./Frietsch, E. (ovan fotnot 17), artikel 11 i direktivet, punkt 8, som påpekar att om det under en rättstvist framkommer att talan väckts mot fel person, så har käranden inte längre möjlighet att göra sina rättigheter gällande mot den riktiga svaranden. Av samma uppfattning är Kullmann, H.J. (ovan fotnot 19), s. 152.

3. Analys av premisserna i House of Lords fråga och följderna av dessa för tillämpningen av direktiv 85/374

a) Preskribering enligt artikel 11 i direktiv 85/374 och byte av svarande innan denna preskriptionsfrist löpt ut

81. Som jag redan redogjort för ovan har APSA hävdat att riktigheten i antagandet att APMSD inte är tillverkare i den mening som avses i artikel 3 i direktiv 85/374 och att talan väckts mot APSA först efter det att den tioåriga preskriptionsfristen löpt ut, vilket ligger till grund för begäran om förhandsavgörande, ännu inte har fastställts i målet vid den nationella domstolen. Därutöver anser kommissionen entydigt att APMSD är att anse som tillverkare enligt artikel 3.3, varför den föreslår att frågan omformuleras med beaktande av denna omständighet.

i) Preskriptionstidens förlopp enligt artikel 11 i direktiv 85/374 i fall såsom det i målet vid den nationella domstolen

83. Enligt artikel 11 i direktiv 85/374 upphör de rättigheter som den skadelidande har enligt direktivet efter en period av tio år från den dag då tillverkaren satte produkten i omlopp.

82. Eftersom EG-domstolen kan ge den hänskjutande domstolen alla användbara upplysningar som kan underlätta avgörandet av det nationella målet ska jag göra en mera grundlig undersökning av House of Lords två antaganden, och därmed klargöra hur preskriptionsfristens förlopp enligt artikel 11 i direktiv 85/374 i fall såsom det förevarande ska fastställas och hur ett byte av svarande till nackdel för en tillverkare ska bedömas mot bakgrund av direktivet, om begäran om partsbyte görs efter preskriptionsfristens utgång. Jag ska därefter diskutera vilka följder som en klassificering av en leverantör såsom APMSD som tillverkare i den mening som avses i artikel 3 i direktiv 85/374 skulle ha i ett fall såsom målet vid den nationella domstolen.

84. Frågan exakt när en produkt satts i omlopp ställdes redan genom High Court of Justices första begäran om förhandsavgörande och besvarades otvetydigt genom domen i målet O'Byrne.

85. Domstolen har slagit fast att en produkt ska anses ha satts i omlopp först när den har lämnat det tillverkningsled som tillverkaren igångsatt och tagits in i ett försäljningsled där

den utbjuds till allmänheten för användning eller konsumtion. [34] I detta sammanhang anses en produkt som överlåtits till ett dotterbolag som formellt tillhör distributionskedjan inte ha satts i omlopp om denna överlåtelse utgör en rent koncernintern transaktion som inte medför att tillverkaren förlorar kontrollen över produkten. [35]

86. Om de nationella domstolarna slutgiltigt skulle fastställa att APSA och APMSD har en så nära anknytning att APMSD inte kunde agera självständigt vad avsåg det aktuella vaccinet, ska det vaccin som levererades till APMSD anses ha satts i omlopp först när APMSD sålde det till tredje man.

87. Av begäran om förhandsavgörande framgår att datumet när APSA skickade vaccinet till APMSD har fastställts mycket exakt. Vaccinet skickades den 18 september 1992 och APMSD mottog försändelsen den 22 september 1992. Exakt när APMSD sålde vaccinet till hälsoministeriet är däremot inte fastställt. Enligt uppgifter från den hänskjutande domstolen skedde denna försäljning ”sannolikt i slutet av september 1992 eller i början av oktober 1992”. Motparten vaccinerades slutligen med vaccinet den 3 november 1992.

88. Motparten väckte den 16 oktober 2002 talan mot APSA för att hävda sina rättigheter enligt direktiv 85/374.

89. Om den tioåriga preskriptionsfristen ska anses ha börjat löpa först när produkten överlåts till hälsoministeriet, måste den exakta tidpunkten för APMSD:s försäljning av vaccinet till hälsoministeriet fastställas för att det ska vara möjligt att avgöra när denna preskriptionsfrist började löpa. Oaktat frågan huruvida preskriptionen mot APSA i så fall avbröts inom föreskriven tid genom att talan väcktes mot APMSD, [36] väcktes talan mot APSA den 16 oktober 2002 innan preskriptionsfristen löpte ut om vaccinet sattes i omlopp först genom försäljningen till hälsoministeriet den 16 oktober 1992 eller senare. [37]

34 — Se domen i målet O'Byrne (ovan fotnot 3), punkt 32.

35 — Se punkt 39 och följande punkter i detta förslag till avgörande.

36 — Se punkt 109 och följande punkter i detta förslag till avgörande.

37 — Även om metoden för att beräkna frister inte uttryckligen fastställts i direktiv 85/374 ska – med beaktande av den eftersträvade fullständiga harmoniseringen – även denna beräkning vara enhetlig inom hela gemenskapen. Med beaktande av målen med direktiv 85/374 synes det därmed vara lämpligt att överta den beräkningsmetod som används i ett flertal gemenskapsrättsakter, enligt vilken den dag då den händelse som gjorde att preskriptionsfristen började löpa inträffade, enligt principen *dies a quo non computatur in termino* (den första dagen räknas inte in i tidsfristen) inte ska inräknas (jämför artiklarna 80 och 81 i domstolens rättegångsregler). Därigenom garanteras framför allt att konsumenten fullt ut kan utnyttja den frist som han har rätt till (se dom av den 15 januari 1987 i mål 152/85, Misset, REG 1987, s. 223, angående artiklarna 80 och 81 i domstolens rättegångsregler). Fristen i artikel 11 i direktiv 85/374 löper därmed i princip ut vid utgången av den dag som tio år senare infaller på samma datum som den dag då produkten sattes i omlopp.

90. Även om den exakta tidpunkten för när vaccinet såldes till hälsoministeriet inte längre går att fastställa, utan endast med säkerhet kan sägas ha skett mellan den 22 september 1992 – då APMSD tog emot vaccinet – och den 3 november 1992 – då motparten vaccinerades – skulle väckandet av talan mot APSA den 16 oktober 2002 i vilket fall som helst ha avbrutit preskriptionen inom föreskriven tid. I den mån APSA skulle göra en invändning om preskription måste de även bevisa när vaccinet sattes i omlopp. [38] Om APSA som tillverkare endast kan säga att detta skedde under en viss bestämd period, som börjar mer än tio år innan talan väcktes men som slutar mindre än tio år före denna tidpunkt, bär APSA som tillverkare inte endast bevisbördan, utan står även risken om den exakta tidpunkten för när preskriptionsfristen började löpa inte kan fastställas. [39] I avsaknad av ett fastställande av exakt när produkten sattes i omlopp ska även i det fallet den talan som väcktes den 16 oktober 2002 i vilket fall som helst anses ha väckts inom föreskriven tid och därmed haft preskriptionsavbrytande verkan.

ii) Möjligheten att byta ut en part till nackdel för tillverkaren före utgången av preskriptionsfristen i artikel 11 i direktiv 85/374

91. Direktiv 85/374 innehåller inga bestämmelser om vilka processrättsliga regler som ska tillämpas om en skadelidande vill göra gällande de rättigheter som följer av direktivet mot en tillverkare. Om den nationella processrätten tillåter att en svarande i en redan pågående domstolsprocess byts ut mot en annan svarande och att käranden därigenom hävdar sina rättigheter mot den nya svarande, ska ett sådant byte av svarande i princip betraktas som ett tillåtet sätt att väcka talan mot tillverkaren.

92. Så länge preskriptionsfristen i artikel 11 i direktiv 85/374 ännu inte löpt ut kan tillverkaren följaktligen genom ett – enligt nationell processrätt tillåtet – partsbyte föras in som svarande i en annan domstolsprocess, där skadeståndsyrkanden baserade på produktansvar felaktigt gjorts gällande mot ett annat bolag.

38 — Se Taschner, H.C./Frietsch, E. (ovan fotnot 17), Artikel 11 i direktivet, punkt 4; Dommering-van Rongen, L. (ovan fotnot 13), s. 173.

39 — Se Schmidt-Salzer, J., *Kommentar EG-Richtlinie Produkthaftung*, första bandet, Heidelberg 1986, Artikel 11, punkt 14; Borghetti, J.-S. (ovan fotnot 15), punkt 512, s. 492, framför allt fotnot 271; Graf von Westphalen, F. (ovan fotnot 13), 79 §, punkt 17.

93. Detsamma måste gälla om den skadelidande har avbrutit preskriptionsfristen i artikel 11 i direktiv 85/374 genom att väcka en separat talan mot tillverkaren. Eftersom detta preskriptionsavbrott har rättsverkningar som går utöver det konkreta domstolsförfarandet, skulle det vara förenligt med direktiv 85/374 om tillverkaren i anslutning till den första processen genom ett – enligt nationell rätt tillåtet – partsbyte fördes in som svarande i en annan process, där samma rättigheter felaktigt hävdats mot ett annat bolag.

i) Klassificering av en leverantör som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 respektive 3.3 i direktiv 85/374

95. Enligt den funktionella tolkning av begreppet tillverkare som domstolen lade till grund för sin dom i målet O'Byrne faller en enhet som säljer en produkt inte in under begreppet tillverkare i egentlig mening enligt artikel 3.1 första ledet i direktivet 85/374, om anknytningen mellan tillverkaren och leverantören är så nära att tillverkaren de facto behåller kontrollen över produkten även efter det att den överlåtits till leverantören. [40] Om de nationella domstolarna slutligt hade fastställt att en sådan nära anknytning förelåg i det nationella målet, skulle APMSD därmed tillsammans med APSA vara att anse som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet i direktiv 85/374.

b) Följder av att klassificera en leverantör som tillverkare i den mening som avses i artikel 3 i direktiv 85/374

96. Därutöver betraktas enligt artikel 3.3 i direktiv 85/374 varje leverantör av en produkt som tillverkare av den, om tillverkaren inte kan identifieras och leverantören inte inom skälig tid meddelar den skadelidande vem tillverkaren eller den person som levererat produkten till honom är.

94. Det framgår av uppgifter från parterna och från utredningen i målet att de nationella domstolarna ännu inte har prövat frågan huruvida APMSD ska klassificeras som tillverkare i den mening som avses i artikel 3 i direktiv 85/374. Mot denna bakgrund ska jag i det följande behandla villkoren för och följderna av att klassificera en leverantör såsom APMSD som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet respektive artikel 3.3 i direktivet.

97. Klassificering av en leverantör som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.3 i direktiv 85/374 blir aktuell i de fall där den skadelidande inte har kunnat identifiera tillverkaren av produkten i den mening som

40 — Se punkt 39 och följande punkter i detta förslag till avgörande.

avses i artikel 3.1 i direktivet. Det framgår av denna bestämmelses klara ordalydelse att det inte är tillräckligt att tillverkarens identitet är okänd. Den skadelidande måste dessutom bevisa att han inte har kunnat identifiera tillverkaren. [41] Direktivet lämnar frågan öppen på vilken grund som tillverkaren ska vara okänd för den skadelidande, varför det ankommer på de nationella domstolarna att med beaktande av alla konkreta omständigheter i fallet bedöma om tillverkaren av produkten har kunnat identifieras eller ej. [42]

98. En tillämpning av artikel 3.3 i direktiv 85/374 förutsätter vidare att leverantören inte inom skälig tid meddelat den skadelidande vem tillverkaren eller den som levererat produkten till honom är. Även om direktivet inte innehåller några vidare bestämmelser om hur den svarsfrist som leverantören har att beakta ska beräknas, ska den anses börja löpa när den skadelidande mot leverantören hävdar de rättigheter som följer av direktivet. För att undvika att en leverantör genom att dröja med att namnge tillverkaren eller den egna leverantören försvårar eller – med beaktande av utgången av den tioåriga preskriptionsfristen – till och med omöjliggör att rättsliga åtgärder vidtas mot tillverkaren, ska fristen för att namnge tillverkaren eller den egna leverantören anses börja löpa senast när den skadelidande formellt begär ersättning av leverantören enligt produktansvarsbestämmelserna, oavsett om detta görs i ett kravbrev eller genom att den skadelidande väcker talan. Därmed börjar fristen löpa endast om kravet avseende produkten är tillräckligt individualiserat.

99. En leverantör kan undvika att klassificeras som tillverkare enligt artikel 3.3 i direktiv 85/374 endast genom att namnge tillverkaren eller sin egen leverantör. Om leverantören har vetskap om tillverkarens identitet eller den egna leverantörens identitet, räcker det inte för leverantören att uppge att han inte är tillverkare för att han ska befrias från ansvar. Tvärtom är leverantören även utan uppmaningar från den skadelidande förpliktigad att delge all nödvändig information inom den föreskrivna fristen. [43]

41 — Se Dommering-van Rongen, L. (ovan fotnot 13), s. 92 och s. 93.

42 — Vanligtvis kommer det härvid att röra sig om omärkta produkter eller om sådana produkter utan medföljande uppgifter på förpackningen eller i bruksanvisningarna. Se Taschner, H.C./Frietsch, E. (ovan fotnot 17), Artikel 3 i direktivet, punkt 24.

43 — Se Taschner, H.C./Frietsch, E. (ovan fotnot 17), Artikel 3 i direktivet, punkt 28, och Dommering-van Rongen, L. (ovan fotnot 41), s. 93. Problematiska är mot denna bakgrund de nationella bestämmelser för införlivande som föreskriver att leverantören måste uppmanas att namnge tillverkaren eller den egna leverantören, som exempelvis 4 § tredje stycket i den tyska Produkthaftungsgesetz (produktansvarslagen) (svarsfrist på en månad från uppmaningen), section 2.3 i den engelska Consumer Protection Act 1987 (1987 års lag om konsumentskydd) (skälig svarsfrist från uppmaningen), section 2.3 i den irländska Liability For Defective Products Act 1991 (1991 års lag om ansvar för defekta produkter) (skälig svarsfrist efter uppmaningen). Se Hodges, C., "Product liability of suppliers: the notification trap", *ELRev* 2002, 27(6), s. 758 och s. 764.

ii) Följder av att klassificera en leverantör som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet respektive 3.3 i direktiv 85/374

100. Om domstolarna i det nationella målet skulle komma fram till att APMSD är att klassificera som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet eller artikel 3.3 i direktiv 85/374, ska APMSD enligt bestämmelserna i detta direktiv ansvara för de skador som orsakats av det defekta vaccinet.

101. Med beaktande av den omständigheten att den skadelidande i det nationella målet hävdat sina rättigheter avseende produktansvar genom att redan den 2 november 2000 väcka talan mot APMSD och den 1 augusti 2001 lämna in den skriftliga motiveringen, avbröts preskriptionsfristen i artikel 11 i direktiv 85/374 för APMSD i så fall inom föreskriven tid.

102. En sådan klassificering av APMSD som tillverkare utesluter inte heller att talan väcks även mot APSA. För det fall de rättigheter som följer av direktivet hävdas mot flera tillverkare föreskrivs det i artikel 5 i direktivet uttryckligen att dessa tillverkare är solidariskt ansvariga gentemot den skadelidande med förbehåll för nationella bestämmelser om regressrätt mellan tillverkarna.

103. Därvid ska emellertid beaktas att en talan som väcks mot en av flera tillverkare i den mening som avses i artikel 3 i direktiv 85/374 i princip endast avbryter preskriptionen i förhållande till den tillverkare mot vilken talan väcks. Likväl får man inte heller i detta sammanhang bortse från följderna av den funktionella tolkningen av begreppet tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet i direktivet 85/374. [44]

104. Även om alla tillverkare som deltagit i produktionsprocessen enligt direktivets systematik är solidariskt ansvariga gentemot tillverkaren när slutprodukten är defekt, ska den preskriptionsfrist som föreskrivs i artikel 11 i direktiv 85/374 i princip fastställas separat för varje tillverkare.

105. Kommissionen har i sitt skriftliga yttrande föreslagit en annan bedömning, nämligen att en talan som väcks mot en leverantör som är att anse som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.3 i direktiv 85/374 kan avbryta preskriptionsfristen i artikel 11 i förhållande till en tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet. En sådan tolkning leder emellertid till att en talan som väcks mot en tillverkare i den mening som avses i artikel 3 skulle avbryta den tioåriga preskriptionsfristen för alla andra tillverkare i den mening som avses i artikel 3. Denna

44 — Se punkt 109 och följande punkter i detta förslag till avgörande.

tolkning strider mot målen i direktiv 85/374, innebär ett åsidosättande av domstolens rättspraxis och modifierades av kommissionen vid den muntliga förhandlingen.

106. Det ska för det första påpekas att domstolen i domen i målet O'Byrne vid tolkningen av uttrycket ”sätta i omlopp” – vilket utgör tidpunkten för när preskriptionsfristen börjar löpa – fokuserade på den tillverkningsprocess som en viss tillverkare inrättat för en specifik produkt. Det framgår mot denna bakgrund att en komponenttillverkare eller en leverantör som är att anse som (komponent)tillverkare, som överlåter sin komponent till en annan komponent- eller sluttillverkare, i regel sätter denna produkt i omlopp, så att dennes preskriptionsfrist enligt artikel 11 i direktivet börjar löpa från denna tidpunkt. [45] Om flera tillverkare eller leverantörer som är att anse som tillverkare ingår i en distributionskedja, ska följaktligen en separat tidpunkt för när preskriptionsfristen börjar löpa fastställas för varje tillverkare. Det skulle endast med svårighet kunna anses förenligt med synsättet i domen i målet O'Byrne, det vill säga att fokus ska ligga på konkreta och enskilda fall, om en talan som väcks mot en tillverkare eller en leverantör som är att anse som tillverkare hädanefter avbröt preskriptionen för alla andra tillverkare och leverantörer som är att anse som tillverkare utan hänsyn till om dessa någon gång varit part i talan eller överhuvudtaget kände till den.

107. Det ska därutöver erinras om att syftet med den tioåriga preskriptionsfristen i artikel 11 i direktiv 85/374 är att garantera tillverkaren ett bestämt slutdatum för dennes strikta ansvar. [46] Denna tidsbegränsning baserar sig även på bevistekniska överväganden, eftersom de ansvarsbefrielsegrunder som föreskrivs i artikel 7 e (utvecklingsrisker) och f (felfri komponent) för sluttillverkare respektive komponenttillverkare fordrar bevis avseende produktens beskaffenhet när den sattes i omlopp. Eftersom tillverkaren inte endast bär bevisbördan, utan även får stå risken om bevis inte framläggs, och eftersom denna bevisbörda blir allt svårare att uppfylla ju mer tid som går, skulle det strida mot avvägningen mellan tillverkares och konsumenters intressen i direktiv 85/374 om den tioåriga preskriptionsfristen kunde avbrytas för alla tillverkare som ingår i en distributionskedja, och följaktligen utan deras vetskap, genom att en talan väcktes mot en annan tillverkare eller en leverantör som är att anse som tillverkare, och detta framför allt eftersom sådana domstolsförfaranden kan vara synnerligen långvariga.

108. Jag anser att en talan som väcks inom föreskriven tid mot en leverantör följaktligen inte avbryter preskriptionen för en tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 i direktivet, om leverantören enligt de nationella domstolarna är att anse som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.3 i direktivet.

45 — Se i detta avseende Graf von Westphalen, F. (ovan fotnot 13), 79 §, punkt 18, Kullmann, H.J. (ovan fotnot 19), s. 151, Wuyts, D. (ovan fotnot 17), punkt 41, Dommering-van Rongen, L. (ovan fotnot 13), s. 173 och s. 174 och van Empel, M./Ritsema, H.A. (ovan fotnot 17), s. 83.

46 — Se i detta avseende punkt 47 och följande punkter i detta förslag till avgörande.

109. Om de nationella domstolarna i det nationella målet emellertid kom till den slutsatsen att en leverantör såsom APMSD, till följd av att denne var involverad i den tillverkningsprocess som inrättats av APSA, tillsammans med APSA ska klassificeras som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet i direktiv 85/374, skulle den talan som inom föreskriven tid väckts mot APMSD mycket väl kunna avbryta preskriptionen för APSA.

110. Av avgörande betydelse för detta synsätt är den omständigheten att leverantören, som har en tillräckligt nära anknytning till den av tillverkaren upprättade tillverkningsprocessen, tillsammans med den senare ska klassificeras som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet i direktivet. Eftersom båda dessa enheter mot bakgrund av den funktionella tolkningen av begreppet tillverkare är att anse som en tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet, måste även preskriptionsfristen löpa gemensamt för de två enheterna.

111. Efter att ha gjort en noggrann avvägning mellan konsumenternas och tillverkarnas intressen fann domstolen i domen i målet O'Byrne att den tioåriga preskriptionsfristen i artikel 11 i direktiv 85/374 ska börja löpa samtidigt för tillverkaren i egentlig mening och för den i tillverkningsprocessen involverade leverantören genom att fastställa att den relevanta tidpunkten är när denna leverantör sätter produkten i omlopp. Med beaktande av samma intresseavvägning måste även tidpunkten för när denna preskriptionsfrist löper ut fastställas på ett enhetligt sätt.

112. Eftersom preskriptionsfristen i artikel 11 i direktivet endast kan avbrytas genom att en talan väcks, förutsätter en enhetlig utformning av preskriptionsfristen för de tillverkare och leverantörer som tillsammans är att anse som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1. första ledet att en talan som väcks mot leverantören inte endast avbryter preskriptionsfristen för denna leverantör, utan även för den tillverkare i vars tillverkningsprocess leverantören är involverad.

113. Mot denna bakgrund anser jag att en leverantör som – enligt de nationella domstolarnas bedömning – ska klassificeras som tillverkare av den levererade produkten ska vara ansvarig enligt artikel 1 i direktivet för skador som orsakas av dennes produkt, oavsett om leverantören klassificeras som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 eller i den mening som avses i artikel 3.3 i direktivet. En klassificering av en leverantör som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet i direktivet leder dessutom till att den tioåriga preskriptionsfristen för den tillverkare i vars tillverkningsprocess leverantören är involverad börjar löpa först när leverantören sätter produkten i omlopp. En talan som väcks mot leveran-

tören avbryter på motsvarande vis preskriptionen i artikel 11 i direktivet i förhållande till tillverkaren i vars tillverkningsprocess leverantören är involverad.

4. Sammanfattning

114. Med beaktande av det ovan sagda anser jag att ett enligt nationell processrätt tillåtet partsbyte, varigenom en tillverkare förs in som svarande i ett förfarande i vilket rättigheter som följer av direktiv 85/374 görs gällande, utgör ett med detta direktiv förenligt väckande av talan mot denna tillverkare, under förutsättning att tillverkaren vid tidpunkten för begäran om partsbyte inte har befriats från ansvar genom att preskriptionsfristen i artikel 11 i direktivet har löpt ut.

115. Om de nationella domstolarna i det nationella målet kommer till den slutsatsen att APMSD ska klassificeras som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet eller artikel 3.3 i direktivet, är APMSD enligt artikel 1 i direktiv 85/374 ansvarigt för skador som orsakas av en defekt i dennes produkt. En klassificering av APMSD som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet innebär samtidigt att den talan som väcktes mot APMSD ska anses ha avbrutit preskriptionsfristen enligt artikel 11 i direktivet även i förhållande till APSA, i vars tillverkningsprocess APMSD anses vara involverad.

VII — Förslag till avgörande

116. Mot bakgrund av ovanstående överväganden föreslår jag att domstolen besvarar House of Lords begäran om förhandsavgörande enligt följande:

En nationell lagstiftning som, inom ramen för en talan där rättigheter som följer av rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhets-

brister görs gällande, tillåter att tillverkaren genom ett partsbyte sätts i den svarande leverantörens ställe är förenlig med detta direktiv under förutsättning att tillverkaren vid tidpunkten för begäran om partsbyte inte har befriats från ansvar genom att preskriptionsfristen i artikel 11 i direktiv 85/374 har löpt ut.

En leverantör som klassificeras som tillverkare i den mening som avses i artikel 3 i direktiv 85/374 är enligt artikel 1 i detta direktiv ansvarig för skador som orsakas av en defekt i dennes produkt. En klassificering av leverantören som tillverkare i den mening som avses i artikel 3.1 första ledet i direktiv 85/374 innebär samtidigt att en talan som väcks mot denna leverantör avbryter preskriptionsfristen enligt artikel 11 i direktiv 85/374, även för tillverkaren i vars tillverkningsprocess leverantören är involverad.